

Lapsiasiavaltuutetun lausunto ehdotuksesta perusopetuksen 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteereiksi

Viite: OPH 3633-2022

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi ehdotusta yleissopimuksen näkökulmasta.

Ehdotus 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteereiksi

Uudet 6. vuosiluokan lukuvuosiarvioinnin kriteerit ovat osa perusopetuksen eri arviointiosuuksien uudistusta, jota on tehty kesäkuusta 2018 lähtien. 6. vuosiluokan kriteerit otetaan käyttöön 1.8.2023. Uusiin kriteereihin perustuva 6. vuosiluokan lukuvuosiarviointi tehdään ensimmäisen kerran keväällä 2024.

Uusilla 6. luokan lukuvuosiarvioinnin kriteereillä pyritään yhdenmukaistamaan ja helpottamaan opettajien arviointityötä. Kriteereillä voidaan avata myös oppilaille ja huoltajille oppilaan osaamisen tasoa suhteessa vuosiluokan tavoitteisiin.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että oppilaat oppivat tunnistamaan erot eettisten periaatteiden ja sitovan lainsäädännön välillä. Lisäksi oppilaiden tulisi oppia tuntemaan LOS osana kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kokonaisuutta ja osana kansallista lainsäädäntöä.
- Riippumatta siitä, osallistuuko oppilas uskonnon vai elämäntiedon opetuksen, ihmisoikeuksia ja ihmisoikeusetiikkaa koskevan opetuksen tulisi antaa oppilaille yhtäläiset tiedot ja lähtökohdat.
- Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että opettajilla on oltava riittävät valmiudet antaa ihmisoikeusopetusta ja ihmisoikeuskoulutusta opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu ei ota kantaa lukuvuosiarviointin kriteereihin tarkemmalla tasolla, mutta kiinnittää huomiota ehdotuksen kohtiin, joissa mainitaan lapsen (ihmis) oikeudet.

Ehdotuksessa ihmisoikeudet ja/tai YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista (LOS) mainitaan uskonnon, elämäkatsomustiedon sekä yhteiskuntaopin oppiaineiden kohdalla. Uskonnon opetuksessa ihmisoikeudet kuuluvat sisältöalueeseen S3 (hyvä elämä), elämäkatsomustiedossa sisältöalueeseen S3 (yhteiselämän perusteet) sekä yhteiskuntaopissa sisältöalueisiin S1-S3 (arkielämä ja oman elämän hallinta, demokraattinen yhteiskunta, aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen).¹ Uskonnonopetuksessa tavoitteena on ”ohjata oppilasta ymmärtämään ihmisoikeuksiin ja erityisesti YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen sisältyviä arvoja yksilön ja yhteisön näkökulmasta” (T9, ehdotus s. 4), elämäkatsomustiedossa ”ohjata oppilas tuntemaan YK:n yleismaailmalliseen ihmisoikeuksien julistukseen perustuvaa ihmisoikeusetiikkaa, erityisesti lapsen oikeuksia” (T9, s.10-11) ja yhteiskuntaopissa ”ohjata oppilasta hahmottamaan itsensä yksilönä ja erilaisten yhteisöjen jäsenenä, ymmärtämään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon merkityksen sekä hahmottamaan yhteiskunnan oikeudellisia periaatteita” (T3, s.19). Tavoitteet ovat yleisesti ottaen kannatettavia ja ne on ymmärrettävä osana koko perusopetuksen kattavaa opetuskokonaisuutta.

Oppiaineiden arviointikriteerit on kirjoitettu taulukkomuotoon ja hyvin tiiviisti, joten kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä opetuksen sisällöstä niiden perusteella ei luonnollisesti ole syytä tehdä. Jossain määrin, erityisesti uskonnon ja elämäkatsomustiedon opetuksen osalta jää kuitenkin vaikutelma, että kansainvälistä ihmisoikeusjärjestelmää ei tunneta riittävästi ja eettisten periaatteiden ja ihmisoikeuksien välinen ero on epäselvä.

Opetuksessa olisi tärkeää tunnistaa, että Suomen ratifioimat kansainväliset ihmisoikeussopimukset ovat laintasoisia ja siten vahvasti velvoittavia asiakirjoja. Näin ollen muun muassa LOS on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta. Kansainväliset ihmisoikeusjulistukset, kuten YK:n yleismaailmallinen ihmisoikeusjulistus (1948) ja YK:n lapsen oikeuksien julistus (1959), eivät ole juridisesti sitovia, mutta ne ilmentävät universaaleja moraalikäsitteitä ja niillä on ollut merkittävä vaikutus ihmisoikeussopimusten laatimisen perustana.

Lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että oppilaat oppivat tunnistamaan erot eettisten periaatteiden ja sitovan lainsäädännön välillä. Lisäksi oppilaiden tulisi oppia tuntemaan LOS

osana kansainvälisten ihmisoikeussopimusten kokonaisuutta ja osana kansallista lainsäädäntöä.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomioita myös siihen, että uskonnon opetuksessa ja elämäntietämystiedon opetuksessa oleville lapsille edellä mainitut tavoitteet ovat erilaiset, vaikka kummassakin oppinaineessa on tässä kohdin kyse ihmisoikeusetiikkaa koskevasta tiedosta (arvioinnin kohde). Riippumatta siitä, osallistuuko oppilas uskonnon vai elämäntietämystiedon opetukseen, ihmisoikeuksia ja ihmisoikeusetiikkaa koskevan opetuksen tulisi antaa oppilaille yhtäläiset tiedot ja lähtökohdat.

Lopuksi lapsiasiavaltuutettu korostaa, että opettajilla on oltava riittävät valmiudet antaa ihmisoikeusopetusta ja ihmisoikeuskoulutusta opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti. Se edellyttää, että perustiedot ihmisoikeuksista, ihmisoikeusjärjestelmästä, kansallisesta oikeusjärjestyksestä sekä erityisesti lapsen oikeuksien kokonaisuudesta sisällytetään opettajien peruskoulutukseen ja täydentävään koulutukseen.

Jyväskylässä 21.9.2022

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
Lakimies

¹ Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus, määräykset ja ohjeet 2014:96.